

1907 ÎN ZONA MUSCELULUI

ȘTEFAN TRÎMBACIU

Evoluția economiei rurale din România în perioada de după reforma agrară de la 1864, s-a aflat sub semnul pătrunderii și lărgirii relațiilor și formelor de producție capitaliste, grevate încă de puternice rămășițe feudale.

Caracteristic jud. Muscel, ca județ așezat în zona subcarpatică, era dominația proprietății mosneneste, însă a unei proprietăți fărâmițate în loturi mărunte, majoritatea cuprinse între 1 ha și 3 ha. În partea de sud a județului predomina marea proprietate fapt ce a determinat o exploatare mai accentuată a țăranilor, prin sistemul arendărilor în special, lipsa de pământ fiind acută pentru țărani, marea proprietate acționind ca factor al agravării regimului agrar existent și implicit ca element al adâncirii contradicțiilor sociale la sate.

Datorită condițiilor create la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea au izbucnit frământări, mai accentuate în sudul județului Muscel, mai puțin accentuate în satele dinspre dealuri și munți.

Lipsa de pământ a silit pe țărani să ia cu arendă de la marele proprietar care le-a impus sistemul învoielilor agricole. În general în jud. Muscel, moșiile erau lucrate în dijmă, țăranii dînd proprietarilor jumătate din recolta realizată pe pămîntul arendat, lucrînd gratuit pe moșia proprietarului un număr de zile cu brațele, și alt număr de căraușie, plus rușfeturi, plocoane, taxe etc. În com. Albești, prin învoielile agricole încheiate, proprietarii locali luau țăranilor „pînă la 3/4 din produsul muncii și pe deasupra și rușfeturile”¹. Aceste învoieli agricole se încheiau în dijmă sau bani și îngreunau considerabil viața țăranilor. Tot la Albești se poate vorbi de existența unui puternic sistem al rușfeturilor. Astfel, pentru o vită la pășunat pe timp de un an, pe lingă bani, arendașul mai lua de la țăranii următoarele : „o găină, 20 de ouă, o oca de unt topit, 1—2 zile de muncă”².

De altfel autoritățile pentru a evita abuzurile proprietarilor au stabilit cuantumul muncilor agricole în funcție de particularitățile fiecărei

¹ Informarea potrivit investigațiilor efectuate în teren la Albești la 10 februarie 1957 de către Fl. Mîrțu din activul științific al Muzeului raional Cîmpulung Muscel. Datele au fost luate de la Niță Năstase din Cîndești, comuna Albești, aflat caporal în batalionul 30 Dorobanți — Muscel, în februarie 1907. Compania sa a fost trimisă să reprime răscoala țăranilor din satul Țigănești, de lingă Alexandria, pe moșia milionarului Capră.

² Ibidem.

comune. În realitate aceste norme nu erau respectate de nici un proprietar sau arendaș.

Pe lângă agravarea situației țăranilor din cauza înăspririi sistemului arendării în dijmă, rușeturilor etc., și seceta din 1904, a contribuit la înrăutățirea vieții lor. Într-un raport despre situația județului Muscel pe anul 1905—1906, adresat Ministerului de Interne se specifica : „... starea economică a locuitorilor acestui județ în decursul anului 1905 pînă la adunarea recoltei din toamna trecută a fost pentru clasa muncitoare foarte precară”³. Într-un alt raport se arăta că în urma intervenției statului s-au distribuit „223 vagoane de porumb”⁴. Cum majoritatea țăranilor de la șes nu aveau pămînt situația lor a devenit foarte îngrijorătoare. Un sector greu lovit și afectat de seceta din 1904 a fost sectorul animalier. Pentru că fînețele nu s-au făcut s-a apelat la ajutorul statului care a dat pentru județul Muscel „99 687 kg paie”⁵. Într-un alt raport se specifica că „efectul dezastruos al acestei crize financiare a cărei urmări cred că se va resimți încă și în anul viitor este împuținarea animalelor de muncă”⁶. În același timp prețurile la animale cresc considerabil. O importanță deosebită în relațiile agrare din județul Muscel o are sistemul arendărilor. Deși sistemul marii arendări data de multă vreme, în ultimile 2 decenii ale secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, el s-a dezvoltat în mod deosebit sub diferite forme ca : arenzile în natură, respectiv ; dijma, arenda la tarla care erau răspîndite mai cu seamă în păturile cele mai sărace ale țăranimii, sistemul de arendări între țărani, despre care V. I. Lenin afirma : „Sărăcimea da pămîntul în arendă de nevoie, fiindcă n-are posibilitatea să lucreze pămîntul, n-are semînțe, n-are vite de muncă, n-are inventar și are neapărată nevoie de bani”⁷. Acest sistem de arendări se întîlnia în satele dinspre munte : Dragoslavele, Cîndești etc. Tehnica care se folosea în agricultură era foarte rudimentară cu toate că suprafețele semănate cu cereale în partea sudică a județului cresc. Se observă intenția unor proprietari de a introduce, în interesul lărgirii producției, mașini. La Albești, exploatatorul de pădure P. Posoiu intenționa să „construiască un tren funicular”⁸, cu ajutorul căruia urmărirea intensificarea exploatării bogatelor rezerve de lemne existente în aceste locuri. Și situația financiară a județului Muscel a fost destul de fluctuantă la începutul secolului al XX-lea.

În urma secetei din 1904, un raport al Prefectului jud. Muscel specifica : „Revenind la situația financiară a județului a început să devină bună”⁹, aceasta demonstrînd că în anul de secetă din punct de vedere financiar situația din județ era deplorabilă. Administrația, cu toate că a fost aplicată noua lege de organizare a comunelor rurale, se găsea în impas. Într-un raport se specifica după mai bine de un an de la aplicarea ei că „nu s-a putut aprecia o schimbare în bine a administrației intereselor comune”¹⁰.

La toate acestea se mai adaugă și gravele abuzuri făcute de jandarmi în majoritatea satelor și comunelor județului. La începutul secolului al XX-lea, în județul Muscel se face simțită mișcarea socialistă. Pentru

³ Arh. St. Argeș, *fond Prefectura județului Muscel*, dosar 34/1906, f. 1.

⁴ *Ibidem*, f. 3.

⁵ *Ibidem*, f. 1.

⁶ *Ibidem*, f. 2.

⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. XVII, p. 95.

⁸ *Răscălața țăranilor din 1907*, Ed. de Stat, București, vol. II, 1948, p. 331.

⁹ Arh. St. Argeș, *Fond Prefectura județului Muscel*, dosar 34/1906, f. 3.

¹⁰ *Ibidem*.

a combate urmările propagandei socialiste și pentru a împiedica pătrunderea ideilor socialiste în rîndul țăranilor, autoritățile hotărâsc să se tipărească opera reacționară a lui Eugen Richter „Unde duce socialismul“, tradus în 1896 de Al. Sturdza, și „Ce înseamnă socialismul în România“ scrisă de Al. Sturdza. În dispoziția dată cu acest prilej se specifica: „Deoarece în timpul din urmă, propaganda socialistă, prin mai multe întruniri în diferite localități, pare a dezvolta o mare activitate iar aceste idei subversive ar putea prinde rădăcini în populațiunea noastră, mai ales în cea rurală... aceste scrieri, să fie cit mai mult răspindite și mai cu seamă să pătrundă în toate comunele rurale“¹¹. Este important de remar-

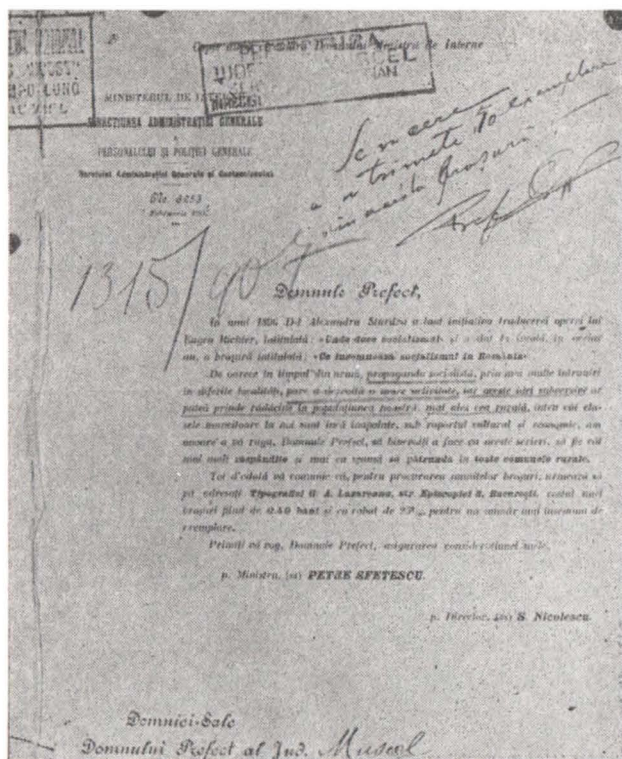

Fig. 1 — Adresa Ministerului de Interne, recomandînd Prefecturii jud. Muscel difuzarea a 10 (zece) broșuri antisocialiste. Număr majorat de către prefect la 50 exemplare

cat faptul că pe marginea acestei adrese, prefectul jud. Muscel notează că are nevoie de 10 exemplare tipărite. Ulterior el a revenit, și, considerînd că mișcarea socialistă constituia deja un pericol a modificat numărul cerînd 50 exemplare¹². Acest fapt este foarte semnificativ și el ne demonstrează că în jud. Muscel, mișcarea socialistă a găsit un teren fertil și a început să se infiltreze și în rîndul țăranilor. Această infiltrație în rîndul țăranilor a ideilor socialiste, a speriat autoritățile care au luat măsuri prompte pentru combaterea lor. Se cerea să se ia măsuri pentru

¹¹ Colecțiile de istorie ale Muzeului orașenesc Cimpulung Muscel, nr. inv. 6253.

¹² Modificarea se vede în mod evident. Vezi fig. nr. 1.

ca broșura să pătrundă în toate comunele“ spre a se lumina populațiunea noastră rurală și a se preserva împotriva teoriilor periculoase prin care școala socialistă caută a înșela și a seduce muncitorimea”¹³. Sîntem deja în preajma lui 1907 și nemulțumirile țăranilor au devenit tot mai mari ca urmare a lipsei pămîntului și a cruntei exploatare, iar ideea unei alianțe între țărani și muncitori speria pur și simplu clasele dominante.

DESFĂȘURAREA RĂSCOALEI

Județul Muscel împreună cu toată regiunea subcarpatică s-a încadrat numai parțial în aria de desfășurare a răscoalei. În partea de nord au predominat mai mult agitațiile, diferitele frământări locale și petițiile colective înaintate de țărani autorităților.

La 12 martie 1907 „Prin înalt decret regal”¹⁴ maiorul Tiberiu Cocă-

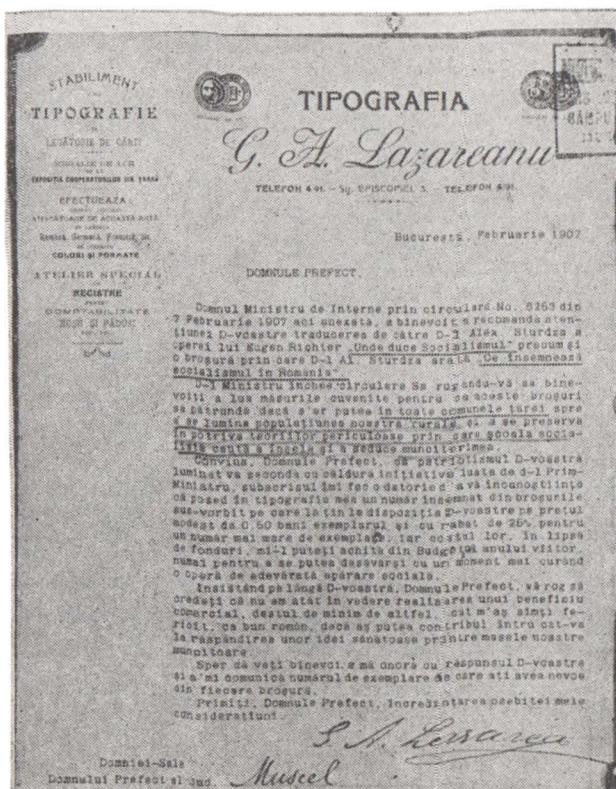

Fig. 2 — Titlul și conținutul lucrărilor oportuniste, antisocialiste, recomandate Prefecturii jud. Muscel spre a fi difuzate

nescu este numit în funcția de prefect al județului Muscel în locul conservatorului Gh. Negulici. El va conduce acțiunea de reprimare a satelor răsculate în Muscel. Prima măsură luată de noul prefect a fost convocarea tuturor inspectorilor comunali la sediul Prefecturii, pentru a li se trasa

¹³ Colecțiile de istorie ale Muzeului orașenesc Cîmpulung Muscel, nr. inv. 1343. Vezi fig. nr. 2.

¹⁴ Arh. St. Argeș, Fond Prefectura județului Muscel, dosar 73/1907, f. 2.

„noile sarcini“ de supraveghere a satelor și înăbușirea răscoalei. Încă de la venire instaurează o cruntă teroare militară : considerînd că „e inoportun ca învățătorii și controlorii băncilor populare să se perinde prin sate pentru a ține conferințe „față de asprimea și starea militărească în care ține județul Muscel“¹⁵. Prefectul speră că ministrul de interne va interveni pe lângă ministrul cultelor pentru a revoca acest ordin promițînd guvernului că în urma acestei măsuri“ nu va mai îndrăzni nimeni a se răscula“¹⁶. Îi era teamă că prin întrebările pe care le-ar pune țăranii, învățătorii și controlorii băncilor vor da răspunsuri diferite de cele vîn-

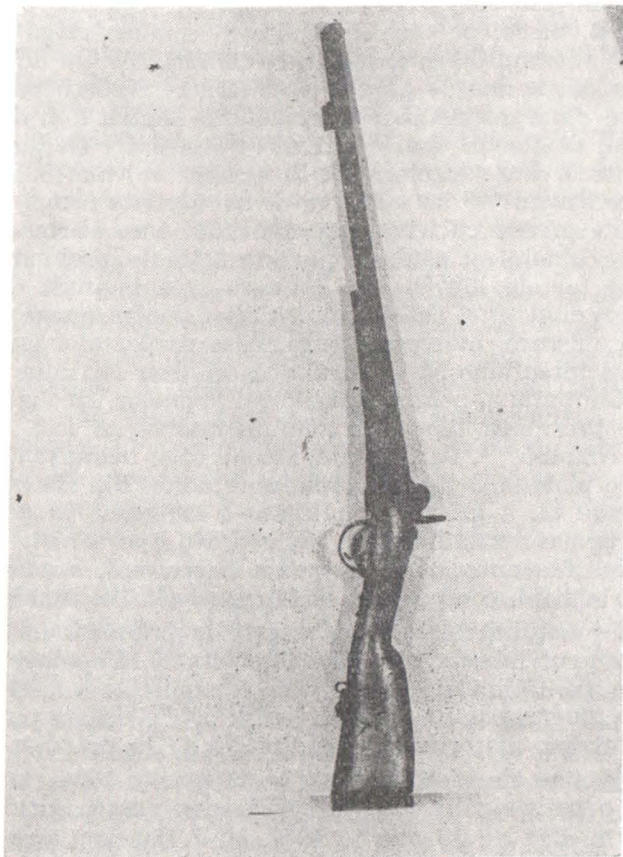

Fig. 3 — Armă de foc capsieră model 1857 lungă de de 0,98 m, găsită la Stîlpeni, folosită de răsculați în 1907. Pe patul armei este zgîriat anul 1907

turate de ziarele guvernamentale, ceea ce i-ar face pe țărani să „nu știe pe cine să creadă“¹⁷. Un prim semnal de alarmă apare încă din 10 martie 1907 cînd Ministerul de Interne informează Prefectul de Muscel că în satul Purcăreni, preotul Fuerescu, primarul Chirculescu și Constantin Suride „ar fi îndemnat la nesupunere pe locuitori oetindu-le... ce fac

¹⁵ *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, București, 1948, vol. I, p. 414.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

țărani în alte județe“¹⁸, atrăgându-i atenția să ia măsuri împotriva lor. Tot în ziua de 10 martie 1907 la Dragoslavele are loc o mișcare a țăranilor, îndreptată împotriva „administrației obștei moșnenilor“¹⁹ care a fixat ținerea unei licitații pentru vânzarea unei porțiuni de pădure. Participanții la această mișcare au insultat pe mandatarii obștei și pe jandarmii rurali. La Țigănești, țăranii au fost incitați la răscoală de învățătorul Ion Petrescu. Acesta, la 11 martie 1907, nu s-a limitat doar la a îndemna pe țărani la răscoală, ci în gară la Leordeni a căutat să vorbească cu soldații rezerviști, sfătuindu-i „să nu tragă în răsculați, ci să fraternizeze cu ei“²⁰. El afirmă că este prea mare mizeria la sate și aprobă mișcarea țărănească ca justă. Intră în legătură cu Ștefan St. Breazu și Ion R. Sirboi pe care îi trimite în comuna Bogăți ca să „răscoale satul“²¹. Îndemnul la fraternizare cu țăranii, adresat de Ion Petrescu rezerviștilor, a dat serios de gândit autorităților. Soldații care se găseau în gară la acea dată, au început să fie căutați pentru a fi aduși la reședința județului, de teama unei eventuale fraternizări cu țăranii. Învățătorul Ion Petrescu este considerat de autorități „cel mai odios și cel mai criminal dintre oameni“²² iar acțiunea de solidaritate a mai multor învățători cu el este privită cu teamă de autorități, care afirmă despre ei că „n-au noțiunea binelui și răului“²³ aceste acțiuni „probând că și ei nu sînt străini de faptele lui“²⁴. Ion Petrescu este învinuit de „crimă de ațîțare la război civil“²⁵ și deferit autorităților pentru anchetă. La Albești a avut loc o mișcare îndreptată împotriva exploatatorului de pădure P. Posoiu, care intenționa să construiască un tren funicular de la muntele Boldu la Cimpulung, pentru transportul lemnului, trecînd prin centrul comunei. Sub presiunea țăranilor, administratorul „a fost silit să mute linia pe lângă comună“²⁶. La Cindești, sătenii erau nemulțumiți de arenda mare pe care o plăteau și pe care arendașul moșiei din Berevoiești-Ungureni unde lucrau ei, a găsit de cuvință s-o mărească în produse, și au încercat să „rupă contractul cu învoielii“²⁷. Nu s-au liniștit pînă nu s-a revenit la condițiile anterioare. La puțin timp, însă, arendașul a mărit prețul arenzii în bani, compensînd astfel pierderile la arenda în produse.

În sudul județului mișcările țărănești au îmbrăcat forma unei răscoale avînd centrul în satele: Călinești, Gorgani, Topoloveni, Leordeni. Locuitorii comunei Călinești — care avea o populație de „2 129 suflete“²⁸ se ocupau cu „plugăria și cu cărăușia lemnului“²⁹. Foarte puțini dintre ei aveau pămîntul lor, majoritateaarendîndu-l de la proprietari.

Primele semne ale răscoalei apar la 11 martie 1907 cînd „țăranii au vrut să scrie o petiție prin care să ceară islaz pentru vite“³⁰. Mișcarea ia amploarea în ziua de 13 martie 1907, cînd 150 de țărani se răscoală, pornind spre fabrica de cherestea a lui Zweifel din Cirstieni — comuna

¹⁸ *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, București, 1948, vol. I, p. 411.

¹⁹ *Ibidem*, vol. II, p. 331.

²⁰ *Ibidem*, p. 327.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, p. 331.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 329.

²⁹ *Ibidem*, p. 330.

³⁰ *Ibidem*.

Gorgani, vecină cu comuna Călinești. În drumul lor răsculații se abat pe la proprietatea Călinești-Cirstinoiaia, arendată de colonelul M. Ghițescu, unde ard „hîrtille de afaceri”³¹ găsite la logofătul moșiei care încercase să fugă. Numărul răsculaților crește, pe drum alăturîndu-li-se alți țărani. Pentru a întrerupe legătura cu centrul, răsculații „au tăiat linia telefonică”³². Ei își continuă acțiunile devastînd casa arendașului Papastopol, de pe moșia lui Gr. Zaharia din Gorgani, unde au ars registrele agricole și au tăiat o altă linie telefonică de pe șoseaua județeană. Cu această ocazie se remarcă Niță Scaloi, care s-a urcat pe stîlpii de telegraf, tăind firele care legau comuna Călinești de Cîmpulung. Jandarmii au intervenit trăgînd în cei care s-au urcat pe stîlpi, iar Niță Scaloi a fost împușcat, murind la puțin timp după aceea”³³. Jandarmii locali au încercat să înfrîngă răscoala încă de la început, făcînd uz de arme. Au fost, însă, dezarmați de către țărani. Primarul va fi învinuit de incitare la răscoală și anchetat. Înserîndu-se, răsculații „s-au retras spre Călinești”³⁴ nu înainte de a trece pe la conacul grecului Armenopol și Atanasiu. Anunțate prin firul telefonic din comuna Vrancești, autoritățile trec la repressiuni. Noaptea sosește la Călinești prefectul Cocănescu cu două companii de soldați din regimentul 30 Muscel, arestînd 80 de participanți la răscoală. Speriat de amploarea pe care o ia răscoala în județul Muscel, prefectul Cocănescu cere ministrului de interne urgent „încă un batalion strein deoarece nu am decît două companii, restul regimentului fiind trimis în Teleorman și Dîmbovița”³⁵. El cerea un batalion străin, la 13 martie 1907, de teama unei eventuale solidarizări a militarilor cu țărani și de teama izbucnirii altor răscoale. Cei 80 de țărani arestați au fost legați cîte doi „parcînd toate comunele pînă la Leordeni de unde i-am imbarcat pentru Cîmpulung spre a-i depune”³⁶. A doua zi prefectul Cocănescu își reînnoiește cererea de a i se trimite un batalion de soldați pentru că „se semnalează neliniște și în partea de nord a județului”³⁷. Autoritățile îl învinuiesc pe șeful Ocolului silvic din Golești Badii, ca instigator la răscoală. Printre acuzațiile ce i se aduc este și aceea că „este fiu de țaran din localitate”³⁸. După răscoala din Călinești, într-o telegramă prefectul anunță ministrul de interne că „nu-i exclusă posibilitatea de a se semna agitație în alt punct al județului”³⁹. Și într-adevăr semnele unei noi răscoale apar și la Topoloveni, la 14 martie 1907. Țărani adunîndu-se la primărie urmăreau să se răfuască cu arendașul moșiei statului, Max Popovici. Sînt opriți în drumul lor de învățătorul și preotul comunei, imediat făcîndu-și apariția în comună prefectul împreună cu armata, ceea ce i-a determinat să renunțe la acțiuni. Agitații se semnalează și după 14 martie 1907 în comunele învecinate, Brănești și Golești din Podgoria. În satul Pietroșani, protopopul este „obligat” să se pună la adăpost sigur de eventualele neplăceri iar pentru potolirea țăranilor

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Informație inedită de la Ion Ungurianu, în vîrstă de 82 ani, din Priboieni, fost chelner în 1907 la restaurantul hotelului Grădișteanu din Cîmpulung Muscel.

³⁴ *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, București, 1948, vol. II, p. 330.

³⁵ Ibidem, p. 413.

³⁶ Ibidem.

³⁷ *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, București, 1948, vol. I, p. 411.

³⁸ Ibidem, p. 413.

³⁹ Ibidem.

se cere să se intensifice „vînzarea gazetelor“⁴⁰ care cuprindeau articole care exprimau punctul de vedere al guvernului.

Și după înăbușirea răscoalei în comunele județului Muscel au continuat agitațiile țărănești. În comuna Berevoiești-Ungureni, învățătorul F. Diaconescu „împreună cu mai mulți locuitori“⁴¹ au scris o petiție adresată regelui cerînd eliberarea lui V. Kogălniceanu și Alexandru Valescu. Cei învinuiți că au scris această petiție sînt percheziționați „spre a cerceta dacă nu cumva se găsesc la ei acte compromițătoare în afacerea răscoalei țărănești“⁴². La Băjești a avut loc o altă mișcare țărănească. Ea a avut un fond agrar, sătenii cerînd „învoielii mai ușoare“⁴³. Țăranii au maltratrat pe notarul comunei și l-au silit să-și dea demisia pentru că n-a vrut să le scrie o petiție către Ministerul de Interne și către Prefectura județului. Datorită măsurilor de reprimare a mișcărilor țărănești luate de autorități, țăranii care au participat la răscoală erau urmăriți pas cu pas. Unii au fost arestați, alții s-au ascuns la rude, prin păduri sau au luat drumul munților. Aceștia în drumul lor agitau și pe țăranii din satele pe unde treceau. La Stîlpeni a fost găsită în 1952 o armă de foc, uzată, lungă de 0,98 m. Este o pușcă capsieră, model 1857, folosită de răsculați în 1907 în sudul județului. Arma a fost luată de la soldații sau jandarmii dezarmați de țărani. Ei au zgîriat pe patul armeei anul 1907, ca un simbol al evenimentelor ce s-au desfășurat. Arma are țeava foarte scurtă. Ea a fost intens folosită de către țărani, acest fapt fiind dovedit de tabla care prinde țeava de tocul de lemn, tablă „pusă de țărani“⁴⁴.

Anul 1907 zgîriat pe patul armeei, dovedește că participanții la răscoală au urmărit ca acest an să nu fie uitat de nimeni și să rămînă în amintirea urmașilor lor.

Pentru a preîntîmpina încercările de fraternizare a rezerviștilor concentrați „pentru potolirea răscoalelor țărănești“⁴⁵ cu participanții la răscoală, guvernul le-a promis că vor fi scutiți de prestații pe anul 1907. În județul Muscel sînt scutiți de astfel de prestații un număr de „942 soldați rezerviști“⁴⁶. După înfrîngerea răscoalei situația țăranilor a continuat să fie la fel de grea. Guvernul nu a îmbunătățit nici sistemul arendărilor în favoarea țăranilor și nu a înlăturat nici abuzurile administrației. Broșurile ce au apărut după răscoala din 1907 au tratat cauzele răscoalei de pe poziția de clasă a autorilor căutînd să justifice reprimarea singeroasă a ei și să-i prezinte pe liberali drept salvatori ai patriei. Erau date drept cauze principale calamitățile naturale, acțiunile instigatoare ale marinarilor ruși revoluționari de pe crucișătorul Potemkin ale socialiștilor români și arendășia evreiască, omițîndu-se cauza principală a lipsei de pămînt.

Teama pentru o nouă răscoală și perspectiva unirii clasei muncitoare cu țărănimea au determinat guvernul liberal să adopte o serie de legi menite să aducă liniște în viața satelor.

⁴⁰ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴¹ *Răscoala țăranilor din 1907*, Editura de Stat, București. vol. II, 1948, p. 329.

⁴³ Ibidem, p. 331.

⁴⁴ Colecțiile de istorie ale Muzeului orășenesc Cîmpulung Muscel, nr. inv.

609. Vezi figurile 3 și 4.

⁴⁵ Arh. St. Argeș, *Fond Prefectura județului Muscel*, dosar 2/1907.

⁴⁶ Ibidem.

LE SOULÈVEMENT DES PAYSANS, DE 1907, SUR LE TERRITOIRE DE L'ANCIEN DISTRICT DE MUSCEL

R é s u m é

On présente une synthèse générale sur les causés qui ont générées le bien connu soulèvement des paysans, en soulignant les particularités des événements déployés en Muscel. Entre les documents déjà connus, on a utilisé des sources inédites provenant des collections d'histoire du musée de la ville de Cîmpulung Muscel et du fond des archives d'état, du district d'Argeș. Generalment, en Muscel, on constate des agitations et des pétitions collectifs rédigées par les paysans et dirigées contre les propriétaires des fond de terre et contre les fermiers. Dans la contrée du sud de l'ancien district, a savoir dans les localités de Călinești, Leordeni. Gorgan et Topoloveni le saulèvement atteignit des formes violentes, des chocs avec l'armée, soldés avec des morts et des blessés, car celle-ci a été represive, par excellence, comme d'ailleurs dans tous les autres districts. Les paysans ont été arrêtés maltraités, obligés a parcourir de grandes distances, les poings liés, et emprisonnés. On rétient, d'après de nouveaux documents, récemment découverts, l'influence du mouvement Socialiste et des syndicats, en Muscel, par l'adhésion progressive des ouvriers et des paysans du district.

Muzeul orășenesc Cîmpulung
Primită în redacție la 21 octombrie 1977